

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ДАНА СЕЋАЊА НА ПРЕМИНУЛЕ ОД СИДЕ

У мају месецу 1983. године неколико особа подстакнутих сопственим страхом, болом, гневом, губитком вољених и изолованошћу одлучило је да се прошета улицама Сан Франциска носећи паролу „Боримо се за сопствене животе”. Њима се тада прикључило још 10.000 људи који су лично или преко својих породица и пријатеља били суочени са тада мистериозном, али тешком и смртоносном болешћу. Од тада се, већ двадесет и седам година, овај меморијал обележава широм света. Тако је ове године, на глобалном нивоу, слоган под којим се обележава овај дан „Осветлимо људска права”.

У недељу, 16. маја 2010. године, у Србији ће се овај меморијал обележити шести пут за редом. Један од главних циљева активности у оквиру Дана сећања на преминуле од сиде је спровођење акција које су усмерене ка смањењу стигме и дискриминације, као и указивање на положај особа које живе са HIV-ом.

Стигма је социолошки термин и значи да околина озбиљно не прихвата различитости особа са менталним и физичким поремећајем, болешћу, неспособношћу, различитим националностима, сексуалним опредељењем, ентитетима, религијом и сл. Дискриминације је такође социолошки појам који значи одвајати, правити разлику, смањивати права, обесправљивати.

Стигматизација у односу на HIV обухвата предрасуде и дискриминацију особа за које се мисли да живе са HIV-ом, како појединаца тако и читавих група или заједница којима они припадају. Ова врста стигматизације је универзална, али се на различит начин испољава од земље до земље.

У борби против стигме и дискриминације особа које живе с HIV-ом би требало да се осврнемо не само на политику, законодавство и институције већ на заједницу у целини. Стигма и дискриминација према особама које живе са HIV-ом у Србији и њихови узроци прожимају све нивое друштва. Главна последица стигматизације је смањен број особа које се одлучују на тестирање на HIV, као и на тражење адекватне медицинске помоћи.

Према подацима Института за јавно здравље Србије од 1984. до краја 2009. године у Србији је регистровано 2440 особа инфицираних HIV-ом, од којих је 1489 особа

оболело од сиде, а 1042 HIV позитивне особе су умрле, тако да је почетком ове године 1398 особа живело са HIV-ом у Србији. Само у 2009. години новооткривено је 122 особе инфициране HIV-ом.

Током 2009. године у институтима/заводима за јавно здравље регистрована је највиша стопа тестираних на HIV инфекцију (10.008 особа). Више од половине добровољних саветовања и тестирања на HIV је урађено у Београду (6027 тестираних особа тј. 60%), и то у Градском заводу за јавно здравље (2985), Заводу за заштиту здравља студената (2360) и у Специјалној болници за болести зависности (682), а следи Институт за јавно здравље Војводине са 1785 тестираних особа.

И поред чињенице да је саветовање и тестирање бесплатно и анонимно у Србији, ово је још увек мали број. Кампања „Ако рескираш треба да се тестираш – Боље да знаш!” коју Министарство здравља спроводи у мају и јуну 2010. године, има за циљ подизање свести и едукација јавности о значају саветовања и тестирања на HIV као превенцији, али и уједно указивање на важност да се HIV открије на време.

Процењује се да макар још 1500 особа не зна да је инфицирано HIV-ом, јер инфекција може дуги низ година протичати без икаквих знакова и симптома, а једини начин да се открије је да се особа која је имала неки ризик тестира. Наравно, да би свако тестирање на HIV требало да буде добровољно уз обавезно саветовање пре и после тестирања, а у циљу пружања правих и стручних информација потребних клијенту да донесе одлуку да ли је прави тренутак за тестирање, али и да препозна стварни ризик тј. ризично понашање које је практиковао или које и даље упражњава, те да исто промени у циљу превенирања инфицирања HIV-ом у будућности. Такође, особе инфициране HIV-ом могу благовремено ући у програм праћења и контроле своје HIV инфекције, односно у програм лечења који даје одличне резултате, како у свету тако и у нашој земљи, те је данас HIV инфекција хронично стање са којим се може квалитетно и дуго живети.

Од 1997. године терапија за лечење ове болести је доступна и бесплатна у Републици Србији, тј. сви трошкови лечења иду на терет Републичког завода за здравствено осигурање за све здравствене осигуранике којима је лечење потребно, а од 2000. године региструје се и значајно смањење броја оболелих и умрлих од сиде. Од 2008. године лечење особа које живе са HIV-ом је децентрализовано, односно могуће

је у Институту за инфективне и тропске болести Клиничког центра Србије у Београду, у Клиничком центру Војводине у Новом Саду, Клиничком центру у Нишу, а од 2009. године и у Клиничком центру у Крагујевцу. Лечење се спроводи у складу са Националним водичем за терапију HIV инфекције који је у потпуности усклађен са препорукама Европског удружења клиничара који се баве овом болешћу.

Глобални фонд за борбу против сиде, туберкулозе и маларије Републици Србији је у претходне две године одобрио два петогодишња пројекта у укупном износу од око 20 милиона евра за борбу против HIV/сиде. Први пројекат спроводи Министарство здравља, а други Министарство здравља у сарадњи са невладином организацијом Омладина ЈАЗАС-а. Пројекти ће трајати до 2014. године. Активности на овим пројектима се спроводе кроз више од 50 организација, како невладиних, тако и државних институција, у 26 градова у Србији, и то у: Суботици, Вршцу, Зрењанину, Новом Саду, Сомбору, Сремској Митровици, Панчеву, Беочину, Смедереву, Белој Цркви, Београду, Шабцу, Лозници, Ваљеву, Краљеву, Крагујевцу, Чачку, Новом Пазару, Нишу, Лесковцу, Врању, Крушевцу, Пожаревцу, Зајечару, Бору и Ужицу. Кроз пројекат се финансирају и организације које се баве и окупљају особе које живе са HIV-ом. Ове организације спроводе активности које подразумевају услуге које се на локалном нивоу пружају особама које живе с HIV-ом, а у циљу унапређења квалитета њиховог живота. То су поред осталих и психосоцијална подршка и кућна нега, а такође и едукације о правилној употреби терапије. Кроз пројекат су 2008. и 2010. године, спроведена два истраживања и о квалитету живота особа које живе с HIV-ом. Резултати ових истраживања дају могућност да се активности планирају у складу са потребама особа које живе са HIV-ом. Такође, набавља се опрема, тестови, кондоми; адаптирано је VI одељење Инфективне клинике у Београду, а набављена је и опрема за одељења за лечење особа које живе са HIV-ом, у Нишу, Крагујевцу и Новом Саду. У току су и друге активности, међу којима је и увођење софтвера у овим клиникама за унапређење квалитета пружања услуга особама које живе са HIV-ом у Србији.

Борба против HIV/сиде је пример мултисекторске сарадње која поред Министарства здравља укључује и друга министарства, агенције Уједињених нација, међународне, невладине и верске организације, здравствене институције, као и казнено-поправне заводе и домове за децу лишену родитељског старања.